

Yaşadığımız İlin Göreceli Konumu: Yeryüzü Şekilleri, İklim, Ulaşım ve Nüfus Özellikleri

SB.5.2.1. Yaşadığı ilin göreceli konumunu (komşu iller, denizlere göre durum, yeryüzü şekilleri ve ulaşım ağları) harita ve görseller üzerinden çözümleyebilme · SB.5.2.2. Yaşadığı ilin göreceli konum özelliklerinin iklim, ekonomik faaliyetler (tarım, sanayi, ticaret, turizm) ve nüfus dağılışı üzerindeki etkilerini açıklayabilme

HATIRLAYALIM

- Bir ilin denizlere, komşu illere, yer şekillerine, yükseltiye ve ulaşım ağlarına göre özel durumuna göreceli konum denir.
- Siyasi harita il sınırlarını ve komşuları; fiziki harita yer şekillerini ve yükselti basamaklarını (yeşil: 0-500 m, sarı-turuncu: 500-1500 m, kahverengi: 1500 m+) gösterir.
- Kıyılarda ılıman iklim, verimli ovalarda tarım, ulaşım kavşakları ve limanlarda sanayi-ticaret, yüksek yerlerde hayvancılık ve kış turizmi gelişir.
- İklimi elverişli, yer şekilleri sade, su kaynakları bol ve iş olanakları fazla olan illerde nüfus yoğundur.

1 EŞLEŞTİRME

İfadeleri yaşadığımız ilin göreceli konumuyla ilgili uygun kavramlarla eşleştiriniz.

- | | |
|---|---|
| ☐ 1. göreceli konum | a) İlin denizlere, komşulara, yer şekillerine ve ulaşımına göre özel durumu |
| ☐ 2. siyasi harita | b) Dağ, ova ve platoları yükselti basamaklarıyla gösteren harita |
| ☐ 3. fiziki harita | c) Fiziki haritada 0-500 m arasındaki alçak alanları gösteren ton |
| ☐ 4. yeşil renk | d) Fiziki haritada 1500 m üzerindeki yüksek dağları gösteren ton |
| ☐ 5. kahverengi renk | e) İllerin idari sınırlarını ve komşu illerini gösteren harita |

4 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Doğru olan ifadelerin yanındaki D kutusunu, yanlış olanların yanındaki Y kutusunu işaretleyiniz.

	D	Y
Fiziki haritada bir ilin yeşil renkle gösterilmesi o ilde ormanların çok geniş yer kapladığını kanıtlar.	☐	☐
Ülkemizde genel olarak batıdan doğuya doğru gidildikçe yükselti artar ve sıcaklık ortalaması düşer.	☐	☐
Aynı gün içinde Antalya'da denize girilirken Erzurum'da kayak yapılabilmesi göreceli konumun sonucudur.	☐	☐
Yüksek, sarp ve engebeli dağların geniş yer tuttuğu illerimizde kara ve demir yolu ulaşımı çok kolaydır.	☐	☐
Asya ile Avrupa'yı bağlayan boğazlara ve işlek limanlara sahip olan İstanbul'da ticaret ve sanayi gelişmiştir.	☐	☐

5 BOŞLUK DOLDURMA

Boşlukları kutudaki uygun sözcüklerle doldurunuz.

kış madencilik tarım siyasi yükseltiyi
kuzeydoğu

- İlimizin komşu illerini görmek için _____ haritaya bakarız.
- Fiziki haritalardaki renkler deniz seviyesinden _____ gösterir.
- Kuzey ile Doğu ana yönleri arasındaki ara yöne _____ denir.
- Verimli Çukurova deltasına sahip Adana'da _____ gelişmiştir.
- Uludağ ve Palandöken gibi yüksek dağlarda _____ turizmi yapılır.

6 KISA CEVAP

Görselde aynı nisan gününde Muğla ve Hakkâri illerimizde ölçülen hava sıcaklıkları ve günlük yaşam durumu gösterilmiştir. Aynı gün içinde iki ilimizde bu kadar farklı hava koşullarının yaşanmasını göreceli konumla açıklayınız.

Muğla (Aynı Nisan Günü — 26 °C)

Konum: Ege ve Akdeniz kıyısı (0-200 m)
Hava: Güneşli ve ılık bahar havası
Yaşam: Kısa kollu giysi ve deniz etkinliği

Hakkâri (Aynı Nisan Günü — 2 °C)

Konum: Denizden uzak, yüksek dağlık (1700 m+)
Hava: Soğuk ve kar yağışlı
Yaşam: Kalın kışlık giysi ve kar temizliği

3 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görselde dört ilimizin göreceli konum varlıklarına dayanan turizm tanıtım kartları verilmiştir. Hangi kartlardaki illerimizde öncelikle 'kültür ve tarih turizmi' ön plana çıkmaktadır?

1. Kart: Bursa

Uludağ kayak pistleri ve kar kalınlığı

2. Kart: Nevşehir

Kapadokya peri bacaları ve tarihi yer altı şehirleri

3. Kart: Muğla

Güneşli koylar, sıcak deniz ve kumsallar

4. Kart: Çanakkale

Gelibolu Yarımadası tarihî şehitlik ve anıtlar

- A) 1 ve 2 B) 1 ve 3 C) 2 ve 3 D) 2 ve 4

7 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görselde Türkiye fiziki haritasındaki yükselti basamakları ve dört ilimizin haritada ağırlıklı olarak gösterildiği renkler verilmiştir. Buna göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

1. İl: Bursa

Renk: Yeşil Tonu
Yükselti: 0 – 500 m

2. İl: Konya

Renk: Sarı - Turuncu
Yükselti: 500 – 1500 m

3. İl: Erzurum

Renk: Kahverengi
Yükselti: 1500 m üzeri

4. İl: Adana

Renk: Yeşil Tonu
Yükselti: 0 – 500 m

- (A) Bursa ve Adana deniz seviyesine yakın alçak yerlerde bulunduğu için yeşil tonlarla gösterilir.
- (B) Konya orta yükseltideki plato ve iç ova kuşağında yer aldığı için sarı-turuncu tonlardadır.
- (C) Adana'nın yeşil renkle boyanması bu ilimizin tamamının gür ormanlarla kaplı olduğunu gösterir.
- (D) Dört il arasında deniz seviyesinden ortalama yükseltisi en fazla olan ilimiz Erzurum'dur.

8 SIRALAMA

Görselde bir ilin göreceli konum özelliklerinin o ildeki nüfus yoğunluğunu artırma süreci özetlenmiştir. Bu etki zincirini neden-sonuç sırasına göre 1'den 4'e kadar numaralandırınız.

Elverişli Konum

Düz ova ve kıyı kavşağı

Ulaşım ve Liman

Fabrika ve ticaret artışı

İş Olanakları

Yeni istihdam alanları

Yoğun Nüfus

Göç alma ve nüfus artışı

- ☐ Çalışmak isteyen insanların bu ile göç etmesiyle nüfus yoğunluğunun artması
- ☐ İlin deniz kıyısında, düz bir ovada ve önemli yolların kavşağında bulunması
- ☐ Sanayi ve ticaretin gelişmesiyle ilde yeni iş olanaklarının çoğalması
- ☐ Elverişli ulaşım ve liman sayesinde fabrikaların ve ticaret merkezlerinin kurulması

9 ŞİFRELE KELİME

İpuçlarındaki kavramları yazınız. Numaralı harflerle bir ilin konumunu incelemekte kullanılan temel aracı bulunuz.

Fiziki haritalarda 1500 metre üstü dağları gösteren renk

İklimi ılıman ve verimli ovalara sahip illerde gelişen üretim

Bir yerin denizlere ve komşularına göre özel durumu: ... konum

İllerin sınırlarını ve komşularını gösteren harita: ... harita

Ulaşım kavşağında ve limanlı illerde gelişen alım satım faaliyeti

Çukurova ve Konya gibi düz ve verimli yeryüzü şekli

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:

10 AÇIK UÇLU · DÜŞÜN

Görselde verilen iki harita türünden hangisi yaşadığımız ilin dağlarını, ovalarını ve yükseltisini, hangisi ise komşu illerini incelemek için kullanılmalıdır? Açıklayınız.

Harita A: Türkiye Siyasi (İdari) Haritası

81 ilimizin idari sınırları, bölgeleri, komşu iller ve sınır kapıları gösterilir.

Harita B: Türkiye Fiziki Haritası

Dağlar, ovalar, platolar, akarsular ve renklerle yükselti basamakları gösterilir.

11 TABLOYU TAMAMLA

Görseldeki dört ilimizin göreceli konum özelliklerini inceleyerek her ilde ön plana çıkan ekonomik faaliyeti ve bunun temel nedenini tabloya yazınız.

1. Kart: Adana

Çukurova deltası ve Seyhan-Ceyhan nehirleri

2. Kart: Kocaeli

Otoyol, demir yolu ve işlek liman kavşağı

3. Kart: Antalya

Uzun Akdeniz kıyısı ve bol güneşli günler

4. Kart: Kars

Yüksek platolar ve gür yaz çayırıları

İl ve Konum	Ekonomik Faaliyet	Göreceli Konum Nedeni
1. Adana (Çukurova)	Tarım	Verimli ova ve ılıman iklim
2. Kocaeli (Liman-kavşak)		
3. Antalya (Akdeniz kıyısı)		
4. Kars (Yüksek plato)		

12 ÇOKTAN SEÇMELİ · DÜŞÜN

Görseldeki karşılaştırma kartında K ve L illerinin göreceli konum özellikleri verilmiştir. Bu verilere dayanarak K ve L illeri hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

K İli Göreceli Konum Özeti

Yükselti: 120 m (Düz ve verimli kıyı ovası)

İklim: Kışları ılık, yağışlı deniz iklimi

Ulaşım: İşlek liman, otoyol ve demir yolu

L İli Göreceli Konum Özeti

Yükselti: 1950 m (Sarp ve engebeli dağlar)

İklim: Uzun, çok soğuk ve karlı kış mevsimi

Ulaşım: Dar dağ geçitleri, deniz bağlantısı yok

- (A) K ilinde tarım ürünü çeşitliliği, ticaret hacmi ve nüfus yoğunluğu L ilinden daha fazladır.
- (B) L ilinde kış mevsimi K iline göre çok daha ılık geçer ve ulaşım yıl boyunca kesintisiz yapılır.
- (C) Fiziki haritada K ili koyu kahverengi tonlarıyla, L ili ise yeşil tonlarıyla gösterilir.
- (D) Her iki ilin de denize kıyısı bulunduğu için deniz ticareti eşit düzeyde gelişmiştir.

13 KISA CEVAP · DÜŞÜN

Görselde ülkemizin batısındaki İzmir'den doğusundaki Erzurum'a doğru uzanan yükselti kesiti verilmiştir. Batıdan doğuya doğru gidildikçe yükseltide, fiziki harita renginde ve ortalama sıcaklıkta nasıl bir değişim görülür?

Türkiye Batı — Doğu Yükselti ve Harita Rengi Kesiti

Batı: İzmir (0-500 m)

Fiziki Renk: Yeşil

İç: Ankara (500-1500 m)

Fiziki Renk: Sarı-Turuncu

Doğu: Erzurum (1500 m+)

Fiziki Renk: Kahverengi

14 ÇOKTAN SEÇMELİ · DÜŞÜN

İstanbul ve Çanakkale illerimizin göreceli konumları karşılaştırıldığında, her iki ilimizin de sahip olduğu ve uluslararası deniz ulaşımında stratejik önem taşıyan ortak özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- (A) Ortalama yükseltilerinin 1500 metrenin üzerinde olması
- (B) Asya ile Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan boğazlara sahip olmaları
- (C) Denize kıyısı olmayan iç kesim illeri arasında yer almaları
- (D) Sert karasal iklim nedeniyle yılın yarısında karla kaplı olmaları